

# SPIRITUALITATE ȘI DOXOLOGIE ÎN TEOLOGIA SFÂNTULUI IOAN GURĂ DE AUR

Arhim. conf. univ. dr. Teofan Mada

## SPIRITUALITY AND DOXOLOGY IN THE THEOLOGY OF SAINT JOHN THE GOLDEN MOUTH

**Abstract.** The theme of glorifying the Name of God through the life of the Christian, of the Christian in the Church, is a favorite and dear St. John Chrysostom. While it is not possible for one who loves vain glory to live a crucified life, the love that God has for His children is the source of true glory. His glory is above the heavens, and participation in the future glory is the goal of all life. Angels glorify God not only because of their pure nature, but also because of the good deeds of the people by whom they exercise their function, perfectly fulfilling God's will and commandments. Like the Old Testament Patriarchs, we should be completely detached from many earthly things and hope for the glory of heaven. Our salvation glorifies Him because our salvation is His greatest gift, the gift of God Himself. Brotherly love and merciful love are only the liturgical reality of the human being, in which the care and mission for the mystery of the poor brother is inscribed in the very heart of the Sacrament of the Holy Eucharist. Another specific chrysostomic theme is the fulfillment of God's will by men in agreement with angels, and angels in agreement with men.

**Keywords:** true glory, vain glory, good works, participation, the glory of God, philanthropic love, the mystery of the poor brother, the Mystery of the Divine Eucharist.

### 1. Slava adevărată și slava deșartă

Viața credinciosului este menită devine **închinare** a slavei adevărate, iar omul este făcut să aducă laudă și doxologie, împreună cu **întreaga** creație, cu Biserica, iar lauda-doxologie a lui Dumnezeu este ea însăși asociată cu cea a îngerilor, „care slujesc împreună cu noi și împreună slăvesc bunătatea Ta”.

În Comentariul Psalmului 49, Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune: „După ce a respins toate jertfele (sângerânde) și le-a arătat nevrednicia, Dumnezeu ne-a dat să cunoaștem lumea unei alte jertfe, care aparține închinării superioare... o jertfă lipsită de sânge, care îi este într-adevăr plăcută lui Dumnezeu... o jertfă de laudă (Psalmul 49, 15), adică a rugăciunilor de mulțumire, a imnurilor sfinte, a slăvirii prin fapte. Ceea ce înseamnă: trăiește astfel încât să aduci laudă Domnului Tău, după învățătura lui Iisus Hristos; Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri (Matei 5, 16)”. Sfântul nostru mai adaugă că „fie ca viața voastră să fie deci o laudă și o slăvire adusă lui Dumnezeu, care vă va îndrepta spre jertfa desăvârșită”, și citează din nou din Romani 12, 1: Aduceți trupurile voastre ca o jertfă vie, sfântă, plăcută lui Dumnezeu.<sup>1</sup> Acest verset dobândește o mare importanță la Sfântul Ioan Gură de Aur, pentru că, după cum am văzut la el, esența spiritualității pauline, pe care o citează încă în contextul întâlnirii Domnului Iisus cu Samariteanca, conduce la ideea de închinare în duh și adevăr, pe care adevărații închinători sunt chemați să le ofere Tatălui ceresc (Ioan 4, 23-24)<sup>2</sup>.

Slavei adevărate se opune slava deșartă, pe care Sfântul Ioan Gură de Aur o denunță, zugrăvind un tablou foarte pesimist al situației: „Iată ce face lumea să fie lipsită de sens, inundând Biserica cu o infinitate de probleme. Atunci când vânturi contrare se abat puternic asupra unui port liniștit, acesta devine mai periculos decât orice stâncă aflată sub nivelul mării și decât orice strâmtoare; la fel ca și dragostea de slavă, când se instalează: întoarce totul, bulversează totul... Dar nu este de ajuns, aceasta ne face să ajungem la o imagine mai scilipitoare. Această Biserică... este construită din aur, din argint, din pietre prețioase. Aurul a fost semănat acolo în profunzime. Oh! Lacrimi amare! Totul a fost ars de acest tiran numit slavă deșartă; această flacăară devorează totul și nimeni nu-i devine stăpân... Acest lucru i s-a întâmplat și Bisericii. Totul este prada focului. Căutăm cinste printre oameni și ne consumăm pentru slavă. Totul este bulversat, distrus. Respingându-L pe Dumnezeu, am devenit sclavi ai cinstei. Ne este imposibil de acum înainte să ne reluăm vasalii; aceeași febră ne-a cuprins, trebuie să ne îngrijim și noi, după cum Dumnezeu a stabilit să avem grijă unii de alții. Ce nădejde de mântuire ne rămâne, când până și medicii au nevoie de o mână de ajutor din partea celorlalți? Nu fiți deci surprinși dacă vă recomand să faceți mai mult ca și ninivienii. Nu mă limitez la a vă predica postirea, ci vă indic mai degrabă remediul care a redresat această cetate ce se clatină: Atunci Dumnezeu a văzut faptele lor cele de pocăință, că s-au întors din căile lor cele rele. Și I-a părut rău Domnului de prezicerile de rău pe care li le făcuse și nu le-a împlinit (Iona 3, 10). Să facem cu toții la fel. Să

<sup>1</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Psalmul 49*, 5, PG 55, 248.

<sup>2</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Ioan*, Omilia 33, 2, PG 59, 190.

renunțăm la dragostea de bogăție, de slavă, să Îl rugăm pe Dumnezeu să ne întindă mâna și să ne ridice pe noi, mădularile sale căzute.”<sup>3</sup>

După ce am citat acest text, înțelegem numeroasele afirmații categorice care sunt presărate în opera lui Ioan Gură de Aur: slava deșartă ne face să făptuim sub influența ei<sup>4</sup>, suntem cu toții supuși dependenței ei<sup>5</sup>, pentru că încercăm să ne facem remarcați prin fiecare dintre faptele noastre<sup>6</sup>. Pe scurt, „neamul omenesc, luat în ansamblul lui, este deșert, iar sexul feminin cu atât mai mult”<sup>7</sup>.

Alții, din cauza slavei deșarte, nu au putut primi Lumina lui Hristos și a Evangheliei Lui :

„Dacă Cuvântul era Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume (Ioan 1, 9), cum se întâmplă atunci să rămână atâtă întuneric? De fapt, nimeni nu a știut să se plece în fața lui Hristos. Atunci cum poate El să lumineze toți oamenii? În măsura în care acest om a venit la El. Dar dacă unii, de bunăvoie, și-au închis ochii minții lor și au refuzat să întâmpine razele acestei lumini, nu natura luminii îi duce în întuneric, ci perversitatea lor, pentru că ei înșiși s-au lipsit în mod voluntar de acest dar. Da, într-adevăr, iertarea a fost răspândită asupra tuturor, în egală măsură asupra evreului, grecului, barbarului, scitului, omului liber sau sclavului, asupra bărbatului și a femeii, asupra bătrânului și asupra tânărului. Ea îi întâmpină pe toți oamenii, fără deosebire, ea îi cheamă cu aceeași cinste. Cei care nu consimt să se bucure de acest dar nu se pot supăra decât pe ei înșiși de această orbire. Poarta este deschisă pentru toți, nimeni nu are accesul interzis, dar din cauza răutății voite, unii rămân pe dinafară; ei nu datorează această pierdere nimănui altcuiva decât propriei lor perversități... Departe de a fi ignorant, Pavel de Samosata cunoștea foarte bine acest adevăr și a comis același păcat ca și evreii. Din considerație pentru oameni, aceștia au trădat credința mântuitoare; știind că Hristos era Unicul Fiul al lui Dumnezeu, nu și-au mărturisit credința din cauza căpeteniilor lor, de teamă să nu fie izgoniți din sinagogi. La fel Pavel de Samosta: din cauza unei femei se spune că și-a vândut propria mântuire. Tirania slavei deșarte este funestă, într-adevăr funestă, capabilă să orbească ochii celor înțelepți, dacă nu sunt atenți! Dacă corupția are această putere, patima slavei deșarte este încă și mai puternică! Și de aceea Hristos le spunea evreilor: Cum puteți voi să credeți, când primiți slavă unii de la alții, și slava care vine de la Unicul Dumnezeu nu o căutați? (Ioan 5, 44)”<sup>8</sup>.

<sup>3</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Efeseni*, Omilia 10, 2-3, PG 62, 77 ab, 78 a, 78 d, 80 a.

<sup>4</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Evrei*, Omilia 28, 5, PG 63, 198 c.

<sup>5</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Efeseni*, Omilia 13, 4, PG 62, 100 a. *La Evrei*, Omilia 21, 1, PG 63, 149 b.

<sup>6</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Ioan*, Omilia 47, 3, PG 59, 266 c. *La II Cor*, Omilia 5, 3, PG 61, 431 d.

<sup>7</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cum să observăm fecioria* 1.

<sup>8</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Ioan*, Omilia 8, 1, PG 59, 65 b-66 b.

Sfântul Ioan Gură de Aur subliniază tensiunea care există între această patimă înșelătoare și slava autentică. Iată un text clar, unul dintre cele mai concludente:

„Ce rău mai mare decât dragostea pentru locurile de cinste? A dat naștere unor erezii, a consolidat sacrilegiul păgânilor. Dumnezeu a dorit ca desăvârșirile Sale, care sunt invizibile, să fie continuate prin crearea acestei lumi. Dar acești oameni nu țin cont de aceasta și, disprețuind urmarea acestei învățături, își croiesc un alt drum; iată de ce ei se depărtează de calea cea dreaptă. De aceea evreii nu au crezut. Răpindu-și slava unii altora, eu nu căutau Slava care vine de la Dumnezeu. Cât despre noi, dragii mei, să fugim de această boală cu cât mai mare grabă! Dacă am înfăptuit nenumărate fapte bune, toate acele acte de valoare ar putea să fie distruse de murdăria slavei deșarte. Ne dorim astfel de laude? Să căutăm atunci laudele pe lângă Dumnezeu. Lauda care vine de la oameni, oricare ar fi ea, dispare încă de la apariția ei. Să presupunem că nu aduce niciun folos și că provine dintr-o judecată coruptă. Ce este deci remarcabil, de fapt, în această slavă este faptul că vine de la oameni și că de ea se bucură deopotrivă tineri dansatori, femei corupte, avari și înrâiți de câștiguri. Dar cel care face obiectul laudei dumnezeiești nu o împarte cu acești oameni, ci cu acei sfinți slăviți, vreau să spun cu Profeții, Apostolii, cei care fac dovada unei vieți îngerești. Dacă vrem să atragem mulțimea și admirația lor, să examinăm mai de aproape această dorință și vom constata că nu reprezintă nicio valoare. Pe scurt, dacă ție îți place mulțimea, atrage mulțimea îngerilor, fă-te de temut pentru demoni, nu face prea mare caz de lucrurile omenești. Dimpotrivă, calcă în picioare toate frivolitățile, la fel cum ai face și cu noroiul și nămolul. Vei vedea atunci clar că nu există nimic care să plaseze mai multă rușine în suflet decât iubirea de slavă. Nu este cu puțință, absolut cu neputință, ca cel căruia îi place slava să ducă o viață răstignită, la fel cum nu există persoană care să aibă mulțimea la picioare și să calce în picioare majoritatea acestor patimi. Cel care s-a ridicat deasupra acestei slave va scăpa și de invidie, de dragostea de bogății și de toate aceste boli vătămătoare. Dar tu mă întrebi: cum să scapi? Ce-ar fi dacă ne-am îndrepta privirea asupra altei slave, asupra aceleia care vine din cer, pe care cea omenească încearcă să ne-o smulgă cu forța? Aceasta ne poate ajuta să devenim vestiți încă de aici, de jos, ne însoțește în viața viitoare, ne eliberează total de dependența trupească, ai cărei sclavi suntem în prezent, fiind înrobiți de pământ și de lucrurile pământești”<sup>9</sup>.

## 2. Slăvirea Numelui lui Dumnezeu prin viața creștinului

Astfel, nu este oare îndeajuns demonstrat faptul că adevărata spiritualitate și liturghie (adevărata închinare) sunt inseparabile la Sfântul Ioan Gură de Aur? Să alegem un nou exemplu, cu Comentariul Psalmului 112, al cărui

<sup>9</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Ioan*, Omilia 38, 5, PG 59, 218 c.

început este de altfel împrumutat din Psalmul 68, 31-32: Atunci voi lăuda Numele lui Dumnezeu prin cântări, și prin laude Îl voi preamări. Lucrul acesta este mai plăcut Domnului decât un vițel cu coarne și copite!...

Sf. Ioan Gură de Aur pune aici accentul pe necesitatea de a pune în concordanță viața noastră duhovnicească cu sensul cântării din astfel de imnuri: „Noi trebuie să aducem laudă lui Dumnezeu nu numai prin cuvinte, ci și prin fapte. Dumnezeu dorește să-I aducem mai ales această laudă, pentru că în ea Își găsește El slava”.

După o nouă trimitere la Matei 5, 16, Sfântul Ioan Gură de Aur exclamă: „Aceasta este lauda heruvimilor”. El va cita apoi începutul Psalmului 148: Lăudați pe Domnul din înălțimea cerurilor, Lăudați-L pe El toți îngerii Lui!, versete pe care el le comentează cu aceste cuvinte: „Trebuie să devenim ca niște îngeri și să intrăm într-o astfel în slavă. Să nu credem că este vorba de o slavă oarecare: înaintea gurii noastre, viața noastră trebuie să rețină ecoul, și înaintea limbii noastre, comportamentul nostru trebuie să-și facă auzită vocea Lui.”

Imediat, Sfântul nostru Patriarh adaugă: „Astfel, chiar și în tăcere, noi putem să-I cântăm Domnului un imn; în acest fel, când buzele noastre se vor deschide, melodia lor se va acorda în mod armonios cu viața noastră”.

El arată apoi că, prin acest psalm, „suntem conduși spre o armonie, constituind astfel un cor complet”. Psalmistul nu se adresează „unui număr redus de persoane, ci unui popor întreg. De altfel – continuă Ioan Gură de Aur – Hristos, conducându-ne spre înțelegere și iubire, vrea să facă din diversitatea rugăciunilor o rugăciune comună: Tatăl Nostru trebuie rostit de întreaga Biserică așa cum este rostit de fiecare persoană în parte, și pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi, și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri, și nu ne duce pe noi în ispită, ci izbăvește-ne de cel rău (Matei 6, 9-13). Peste tot se folosește pluralul, și îndeamnă pe toți să se roage atât singuri, cât și împreună, să se roage și pentru frații lor, la fel cum David ne-a chemat pe toți împreună la armonia rugăciunii prin cuvintele: Lăudați Numele Domnului! (Psalmul 112, 1)”<sup>10</sup>.

Comuniunea Bisericii nu este dată de o comuniune impusă din exterior, ci este rodul unei armonii, efectul unei implicări comune de a ne asemăna Domnului Iisus, prin darul Duhului Sfânt. Sf. Ioan Gură de Aur comentează imaginea „legătura păcii”, și spune: „Este frumoasă această legătură, prin care ne legăm împreună fie unii cu alții fie cu Dumnezeu. Nu este un lanț care rănește. Nu produce răni la mâini, le lasă libere, le dă spațiu larg și un curaj mai mare”<sup>11</sup>. Găsim aici paradoxul evanghelic: iubirea creștină este o legătură, așa cum am spus, dar o comuniune care eliberează! Și mai spune sfântul Ioan Gură de Aur, în același comentariu: „Legați-vă cu frații voștri, pentru că cei

<sup>10</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Psalmul 112*, 1, PG 55, 300.

<sup>11</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia la Epistola către Efeseni 9*, 4, 1-3.

legați împreună în iubire suportă totul cu ușurință... Așa vrea El ca să fim legați unii cu alții, nu numai pentru a fi în pace, nu numai pentru a fi prieteni, ci pentru a fi cu toții una, un singur suflet<sup>12</sup>.

Pe de altă parte, Sfântul Ioan Gură de Aur revine la primele cereri ale Rugăciunii domnești, prin reluarea temei slăvirii Numelui lui Dumnezeu prin viața creștinului, a creștinului în Biserică, o Biserică ce se întinde de dincolo de Palestina, spre toate națiunile<sup>13</sup>. Iubirea întrupată, vine să vindece și să împărtășească, să sfințească omenirea de firea Sa dumnezeiască<sup>14</sup>, iubirea se prezintă cu adevărat ca fiind legătura desăvârșirii<sup>15</sup>. El își încheie meditația prin comentariul celei de a treia cereri: facă-se voia Ta, precum în cer și pe pământ (Matei 6, 10), spunând că: „Acest lucru înseamnă că tot așa cum îngerii aduc slavă lui Dumnezeu..., și noi înșine am devenit vrednici de a-L slăvi<sup>16</sup>.

### 3. Participarea la Slava viitoare este scopul oricărei vieți

Dragostea pe care Dumnezeu o poartă copiilor Lui este izvorul slavei autentice: „Creștinul este slăvit, nu numai pentru că L-a iubit pe Dumnezeu cu adevărat, ci și pentru că s-a bucurat de multă cinste și dragoste din partea Lui. După cum L-a iubit și a nutrit gânduri nobile – ceea ce este o dovadă a dragostei –, așa și Dumnezeu l-a iubit la rândul Lui pe acest om care trebuia să dea socoteala numeroaselor sale păcate. L-a scăpat de pedeapsă, dar El l-a și făcut drept. Astfel, el se poate slăvi, pentru că a fost judecat a fi demn de o astfel de dragoste imensă<sup>17</sup>.

Creștinul se poate găsi slăvit în propria lui ființă. Slava de care se bucură este deci în mod radical diferită de aceea pe care el o caută printre semenii săi, aceasta fiind fără de asemănare în comparație cu cea de care se bucură Dreptii din Vechiul Testament: „Slava și cinstea sunt mai mari după ceea ce s-a întâmplat în Noul Legământ: creștinul are ca și cap pe Hristos, se împlinește prin Trupul lui Hristos, devine fratele și comoștenitorul Său, se încorporează Trupului Său, primește o slavă mai mare ca aceea a lui Moise, după cum a afirmat Pavel, arătând că, spre deosebire de Moise, care se acoperea cu un văl, noi contemplăm fața descoperită a slavei lui Dumnezeu<sup>18</sup>.

Apare și relația dintre cereri și slavă. „Pentru ca acest lucru să fie mai evident, psalmistul a adăugat: slava Lui este mai presus de cereri (Psalmul

<sup>12</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia la Epistola către Efeseni* 9, 4, 1-3.

<sup>13</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Psalmul* 112, 1, PG 55, 300.

<sup>14</sup> A se vedea Louis Bouyer, *L'Incarnation et l'Eglise- Corp du Christ*, Paris, 1943, p. 85 ș.u.

<sup>15</sup> Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Capete despre dragoste* 1,9 și *Capete pentru teologie* III, 37 PG 90, 29. A se vedea, de asemenea, Sfântul Dionisie Areopagitul, *Despre numirile dumnezeiești* 4,15 (PG 3,713): „Am spus că înțelegem dragostea, fie divină, fie îngerească, fie cugetătoare, fie suflătoare, fie firească drept o putere unificatoare și care ține totul la un loc”.

<sup>16</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Psalmul* 112, 1, PG 55, 302.

<sup>17</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Romani*, Omilia 8, 1, PG 60, 455 d.

<sup>18</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La psalmul* 8, 7, PG 55, 117 a.

112, 4)”. Comentând acest verset, Sfântul Ioan Gură de Aur ne pune în gardă vizavi de orice tentație de antropomorfizare sau orice noțiune mult prea materială a cerurilor: „Nu vă mulțumiți cu spectacolul creaturilor pe care le vedeți pe pământ, nici cu contemplarea admirabilei ordini cerești, ci ridicați-vă deasupra lucrurilor pe care le puteți simți, spre cele care nu se văd... atunci veți afla cum slava Lui este mai presus de ceruri”<sup>19</sup>.

Să nu ne înșelăm pentru că la Ioan Gură de Aur cerurile reprezintă slava însăși – bineînțeles, aceea în care intră Hristos Cel Înviat, Înălțarea la ceruri, dar și aceea care este deja a lui Hristos când ne spune: Mă duc la Tatăl (Ioan 14, 28). Astfel, în Omilia 74 la Evanghelia după Ioan, Ioan Hrisostom ne arată că, trecând peste limbajul condescendenței (συγκατάβασις), Hristos afirmă de fapt: Nu voi pieri, ci Îmi păstrez propria rostiure și Mă aflu astfel în ceruri<sup>20</sup>.

Slava este aceeași de care Sfântul Ioan Evanghelistul spune: Și noi am privit slava Lui... (Ioan 1, 14). Sfântul Ioan Gură de Aur, după o lungă dezbateră a evenimentelor de ordin minunat care au marcat viața lui Hristos – eliberarea sufletelor fiind mult mai minunată decât vindecarea trupurilor<sup>21</sup> –, comentează astfel acest verset al Prologului, Și noi am privit slava Lui...: „Nu-L admirăm numai datorită minunilor Sale, dar și datorită suferințelor Sale și patimii Sale, pentru că El a fost răstignit pe o cruce, biciuit, palmuit, scuipat și lovit peste obraji de cei pe care i-a copleșit cu binefaceri. De fapt, chiar dacă aceste lucruri par niște josnicii, este drept să le desemnăm prin aceeași expresie, pentru că El Însuși a numit pătimirea o slavă. În fapt, aceste evenimente nu sunt doar mărturiile providenței și iubirii Sale, ci și ale atotputerniciei Sale inefabile. Atunci Hristos ne-a mântuit din blestemul Legii (Galateni 3, 13), atunci demonii au fost învinși, și ștergând zăpădul ce era asupra noastră, care ne era potrivnic cu rânduiala lui, l-a luat din mijloc, pironindu-l pe cruce (Coloseni 2, 14)”<sup>22</sup>.

Iată cum Sfântul Ioan Gură de Aur înțelege: Și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr (Ioan 1, 14); și înainte de a termina a douăsprezecea omilie a Comentariului la Evanghelia după Ioan, el adaugă: „Cei care au văzut atâtea minuni au fost considerați vrednici de a auzi aceste cuvinte; cei care au fost investiți cu astfel de daruri trebuie să ducă o viață vrednică de aceste învățături, pentru ca să primească binefacerile viitoare. De fapt, dacă Domnul nostru Iisus Hristos a venit, a fost mai puțin pentru ca noi să-I vedem slava, de aici, de pe pământ, ci mai degrabă pentru aceea care va veni: Părinte, voiesc ca acolo unde sunt Eu să fie împreună cu Mine și aceia pe care Mi i-ai dat, ca

<sup>19</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La psalmul 8, 7*, PG 55, 302.

<sup>20</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Ioan*, Omilia 74, 2, PG 59, 402.

<sup>21</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Ioan*, Omilia 12, 2, PG 59, 81.

<sup>22</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Ioan*, Omilia, 3, PG 59, 84.

să vadă slava Mea, pe care Mi-ai dat-o, pentru că Tu M-ai iubit pe Mine mai înainte de întemeierea lumii... (Ioan 17, 24)<sup>23</sup>.

Această participare la slavă este scopul oricărei vieți, în așa măsură încât el exclamă: „Dacă nu ar trebui să ajungem la această viziune, am avea motiv să spunem și noi că ar fi fost bine pentru noi să nu ne fi născut”<sup>24</sup>.

#### 4. Slava adusă Numelui lui Dumnezeu prin viața noastră

Pentru a ne permite să intrăm în Împărăția Cerurilor și în slava Unicului Său Fiu, Însuși Dumnezeu ne-a făcut să devenim vrednici de a-I aduce jertfă. În comentariul la Rugăciunea domnească, deja citată, Sf. Ioan Gură de Aur precizează de fapt: „Noi am fost făcuți să devenim vrednici de a slăvi Numele lui Dumnezeu, la fel cum îngerii îl măresc, ei, care au fost eliberați de orice formă a răului și care practică virtutea cu desăvârșire...”<sup>25</sup>. Și de asemenea: „Îngerii Îl slăvesc pe Dumnezeu nu numai datorită naturii lor curate, ci și datorită ascultării oamenilor lângă care își exercită funcția lor, îndeplinind cu desăvârșire voința și hotărârile lui Dumnezeu”<sup>26</sup>.

De aceea și noi, la rândul nostru, „să arătăm deschis o viață nouă. Să transformăm pământul în cer. Vom arăta astfel păgânilor numeroasele binefaceri de care sunt privați. Dacă ne-ar vedea că ducem într-adevăr o viață onestă, ar avea în față însuși icoana Împărăției Cerurilor. Dacă ne-ar vedea plini de blândețe, nepunând deloc preț pe mânie, pe dorințele necurate, pe invidie și avariție, și fiind ireproșabili pe toate planurile, ar spune: Dacă creștinii sunt îngeri aici, jos, pe pământ, nu vor fi oare îngeri și după ce au îndeplinit călătoria lor, acolo sus?”<sup>27</sup>.

Iată-ne ajunși la îndeplinirea voinței lui Dumnezeu de către oameni în comun acord cu îngerii, și îngerii de comun acord cu oamenii: această viață îngerească, de care omul este făcut vrednic prin mila lui Dumnezeu Însuși<sup>28</sup>. Sf. Ioan Hrisostom nu încetează să afirme că mântuirea este un dar al iertării dumnezeiești<sup>29</sup>. El ne amintește totodată că omul este chemat să conlucreze cu Dumnezeu prin faptele sale bune și mai ales prin bunăvoință, condiția care exprimă libertatea umană<sup>30</sup>. Astfel, cu tot efortul său, omul trebuie să tindă

<sup>23</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Ioan*, Omilia, 3, PG 59, 85.

<sup>24</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Ioan*, Omilia, 3, PG 59, 85. A se vedea și în *Epistola către Romani*, Omilia 14, 10, PG 60, 538.

<sup>25</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Psalmul 112*, 2, PG 55, 302.

<sup>26</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Psalmul 112*, 2, PG 55, 302.

<sup>27</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Matei*, Omilia 43, 5, PG 57, 463 c. De asemenea, ar trebui citite îndemnurile adresate neofitilor în *Cele opt cateheze baptismale*, 4, 1, 17-21, SC 50, p. 191-193.

<sup>28</sup> Dumnezeu vrea să acorde, tot prin iertare, răsplată faptelor pe care le-a înrăurit și de care nu are nevoie, precizează Sf. Ioan Gură de Aur, de exemplu, în omilia 18 a *Comentariului Epistolei către Romani* (PG 60, 581), sau în *La Psalmul 49* (PG 55, 249).

<sup>29</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Psalmul 4* PG 55, 44.

<sup>30</sup> Sfântul Grigorie Teologul spunea că: „Am fost creat pentru a urca până la Dumnezeu prin faptele mele”, *Cuvântarea 14,6* PG 35,865. Sfântul Grigorie de Nyssa caută și el să precizeze că

„să devină un înger”<sup>31</sup>. Împăcarea puterilor cerești cu lumea noastră, a îngerilor și a oamenilor, este realizată întru Hristos<sup>32</sup>. Îngerii, deveniți separați pentru oameni, sunt de acum înaintea ajutoarele lor: „Misiunea lor constă în a face absolut totul pentru mântuirea noastră, este opera lui Iisus Hristos Însuși, pe care o realizează în calitatea Sa de Domn, iar ei, în calitatea lor de ascultători”<sup>33</sup>. Viață îngerească, de care omul este făcut vrednic, nu este vorba doar de o ofertă făcută unor aleși, unor călugări retrași din lume; nu, viața îngerească este aici același lucru cu viața evanghelică<sup>34</sup>, aceea pe care Hristos o propune tuturor oamenilor, pentru a le comunica propria Lui viață, pentru a-i determina să intre în slava Lui.

### 5. Mântuirea noastră este slava și bogăția lui Dumnezeu

Există o legătura strânsă între tensiunea eshatologică și slava autentică<sup>35</sup>: „Slava omului rezidă în virtute: a filosofa despre lucrurile viitoare, a fi concentrat cu totul pe acea viață, a disprețui realitățile prezente”<sup>36</sup>. Iată un alt text la fel de clar: „Prima virtute, orice virtute constă în a fi străin de această lume și călător, a nu avea nimic în comun cu lucrurile de aici de jos și a se detașa de ele ca și cum ar fi străine”<sup>37</sup>. Această omilie are o importanță deosebită pentru studiul temei eshatologiei. Ideea centrală este următoarea: la fel ca și Patriarhii Vechiului Testament, ar trebui să fim cu totul detașați de multe dintre lucrurile pământești și să nădăjduim la slava cerului.

Despre această tensiune, Sfântul Ioan Gură de Aur spune următoarele: „Nu pretind să descriu viața prezentă, departe de mine această intenție. Nu este oare opera lui Dumnezeu? Eu mă străduiesc numai să îndemn să iubiți binefacerile care vor urma, să nu vreți să rămâneți în mijlocul acestor bunuri prezente, să nu vă atașați de trupul vostru, să nu aveți aceleași sentimente ca și cel cu suflet josnic”<sup>38</sup>. „Viața prezentă este oare rea, ea, care ne permite să-L „nu este de fapt lucrarea noastră, și nu este nici măcar reușita unei puteri omenești faptul de a deveni asemănători Dumnezeirii, ci este rezultatul darului lui Dumnezeu, care încă de la începuturi a oferit naturii umane darul asemănării cu El” (*Despre fericiri* 12, 2, SC 119, 408-410). Pentru suflet, prin urmare, „este vorba nu de a cunoaște ceva despre Dumnezeu, ci de a-L avea în sine pe Dumnezeu” (*Despre fericiri* 6, PG 44, 1269c). În rest, observă cu multă grijă sf. Grigorie, „dumnezeirea înseamnă curățenie, înseamnă eliberarea de patimi și îndepărtarea oricărui rău: dacă toate aceste lucruri sunt în tine, Dumnezeu este cu adevărat în tine” (*Despre fericiri* 6, PG 44, 1272c).

<sup>31</sup> Sf. Ioan Gură de Aur, *Faptele Apostolilor*, Omilia 32, 3, PG 60, 238.

<sup>32</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Epistola către Coloseni*, Omilia 3, 3, PG 62, 321.

<sup>33</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Epistola către Evrei*, Omilia 3, 2, PG 63, 30.

<sup>34</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Ioan*, Omilia 122, PG 59, 84. *Epistola II către Corinteni*, Omilia 8, 4, PG 61, 459.

<sup>35</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Matei*, Omilia 45, 3, PG 58, 474 d, 475 a.

<sup>36</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La psalmul 48*, 6, PG 55, 232 b.

<sup>37</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Evrei*, Omilia 24, 1, PG 63, 165 d.

<sup>38</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La psalmul 119*, 3, PG 55, 342 d.

cunoaștem pe Dumnezeu, să filosofăm despre viitor, să devenim îngeri din oameni ce suntem, să ne însoțim corurilor Puterilor de sus?”<sup>39</sup>

Creștinul autentic „refuză să se lase fascinat de slava vieții prezente”, pentru că el vrea „să aibă întotdeauna privirea ațintită spre lumea de sus, pentru a nu se preocupa fără oprire decât de acele bunuri și să nu-și dorească decât acea slavă”<sup>40</sup>.

De aceea, „dacă practicăm virtutea – spune el –, să încercăm înainte de toate să ne atragem lauda pe care numai Dumnezeu o acordă, fără a ține cont de elogiile făcute de oameni”<sup>41</sup>.

Să aducem slavă Domnului Însuși : „Cum este posibil să-L slăvim pe Dumnezeu? Trăind pentru slava lui Dumnezeu și făcând viața noastră să strălucească, după cum s-a zis în altă parte: Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât ei să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri (Matei 5, 16). De fapt, nimic nu contribuie atât de mult la slava Stăpânului nostru decât un mod de viață exemplar. După cum lumina soarelui luminează cu propriile-i raze fața celor care o privesc, tot astfel și virtutea îi atrage, ca să o contemple, pe toți cei care o văd și incită spiritele drepte să-I aducă slavă lui Dumnezeu. De aceea, orice am face, să facem astfel încât să-i stimulăm pe cei care ne privesc să-L slăvească pe Dumnezeu, pentru că este scris: Orice ați face, faceți totul pentru a-L slăvi pe Dumnezeu”<sup>42</sup>.

Slava este sfârșitul cel din urmă al tuturor lucrurilor. Dar iată exact unde triumfă Hrisostom: „Oare mântuirea noastră nu este legată foarte îndeaproape de slava Sa pentru că mântuirea noastră Îl slăvește<sup>43</sup>? Iar mântuirea noastră Îl slăvește pentru că mântuirea noastră este cel mai mare dar al Său, darul lui Dumnezeu Însuși”. Acest dar al lui Dumnezeu pentru oameni, în toate momentele vieții lor, duce la slava lui Dumnezeu, căci „a face în continuu bine înseamnă a-I aduce slavă lui Dumnezeu”<sup>44</sup>. Această slavă va străluci mai ales în ziua judecăți universale, „în care cei aleși, împărtășindu-se de darurile lui Dumnezeu, vor constitui slava Sa. Slava binelui desăvârșit constă în a se putea împărtăși și a se comunica”<sup>45</sup>.

Dumnezeu ne privește mântuirea nu numai ca slavă a Sa, ci El o mai numește și bogăția Sa<sup>46</sup>, din motivul că bogăția Lui constă mai ales în a dăruia darurile Sale tuturor<sup>47</sup>: „Când Dumnezeu a putut să le ierte oamenilor greșelile lor, mai ales atunci S-a arătat bogat, căci mântuirea oamenilor este bogăția lui Dumnezeu”.

<sup>39</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Galateni*, Omilia 1, 4, PG 61, 619 b, c.

<sup>40</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Opt cateheze baptismale*, 1, 36, SC 50, p. 127.

<sup>41</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Opt cateheze baptismale*, 6, 10, SC 50, p. 220.

<sup>42</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Opt cateheze baptismale*, 6, 11, SC 50, p. 212.

<sup>43</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Evrei*, Omilia 29, 2, PG 63, 205.

<sup>44</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Psalmul 113*, 3, PG 55, 309. Cf. *La Ioan*, Omilia 45, 3, PG 59, 255.

<sup>45</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La II Corinteni*, Omilia 3, 4, PG 61, 410 d.

<sup>46</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Ioan*, Omilia 80, 1, PG 59, 433 d.

<sup>47</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La II Tesalonicieni*, Omilia 3, 1, PG 62, 480 c.

## 6. Taina fratelui sărac se înscrie în însăși inima Tainei Euharistiei

Toată spiritualitatea Sfântului Ioan Gură de Aur este o spiritualitate a pocăinței, o chemare continuă la a practica metanoia: conștientizându-ne păcatul și amintirea lui, prin mărturisirea greșelilor noastre, prin rugăciune și lacrimi (penthos)<sup>48</sup>. Rugăciunea nu este legată de un context oarecare, ci este înscrisă în ADN- ul spiritual al omului, în inima oricărei ființe umane și a oricărei civilizații istorice.

Locul ocupat de inima înfrântă și smerită a Psalmistului (Psalmul 50, 19) este atât de important, încât folosirea acestui verset, aluzia la această exprimare sunt foarte frecvente la Sf. Ioan Gură de Aur. Metanoia se manifestă de asemenea prin post și milostenie, dar nu milostenie pur și simplu materială, ci milostenia ca semn al împărțirii/dăruirii frățești, semn al recunoașterii în sărac a tainei fratelui întru Hristos. Pentru Sfântul Ioan Gură de Aur, iubirea frățească și iubirea milostivă nu sunt decât realității liturgice ale ființei umane<sup>49</sup>, în care grija și misiunea pentru taina aproapelui celui sărac se înscriu în însăși inima Tainei Euharistiei. Există o mare originalitate a spiritualității hrisostomice, care ne invită la o reluare profundă a teologiei noastre euharistice, a Liturghiei de după Liturghie, pentru a nu continua să izolăm aspectele sacramentale ale consacrării epicletice de această dimensiune frățească și comunitară.

Sfântul Ioan Gură de Aur, într-o Omilie a lui la Evanghelia după Ioan, spune: „Ai văzut cum sufletul lui este plin dintr-o dată cu o bucurie nemărginită și Îl îmbrățișează pe Iisus cu cuvinte? ... Cum el saltă și dansează în încântare? Așa și noi trebuie să ne bucurăm la fel, cei care am fost socotiți vrednici să cunoaștem pe Fiul lui Dumnezeu, să ne bucurăm nu numai în minte, ci să o arătăm și prin faptele noastre. Când Îi este foame, să-L hrănim; când Îi este sete, să-I dăm să bea; deși tu Îi dai Lui numai o cană cu apă, El o primește; pentru că El te iubește și, pentru cel care iubește, darurile pe care i le oferă cel iubit, deși sunt mici, lui îi sunt mari”<sup>50</sup>.

Pâinea și Vinul aduse pe altarul liturgic, jertfa euharistică în sine nu dobândește semnificația ei plină decât în cazul în care iubirea milostivă întrupată în fapte filantropice, sacralizată și inspirată din jertfa lui Hristos, vine într-adevăr în ajutorul săracilor, care sunt și ei prietenii și frații lui Hristos, altarul lui Dumnezeu și Trupul lui Hristos. Această dimensiune filantropică a Dumnezeieștii Euharistiei este foarte importantă la Sfântul Ioan Gură de Aur.

În Trupul lui Hristos nu există mădulare izolate, care trăiesc egocentric, ci mădularele vii ale trupului mistic al Bisericii, care trăiesc, se manifestă și se

<sup>48</sup> A se vedea mai multe abordări ale sfântului Ioan Gură de Aur în comentariile la *Epistola către Evrei*, Omilia 9, 4-5, PG 63, 80; *La Psalmul 140*, 7, PG 55, 457; *Epistola către Evrei*, Omilia 31, 3, PG 63, 215; *Despre pocăință*, Omilia 3, 4, PG 49, 297.

<sup>49</sup> A se vedea Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Capete despre dragoste* 1, 57 (PG90,972): „Legea lui Hristos este iubirea”.

<sup>50</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Ioan*, Omilia 20, 3.

exprimă comunitar. Mădularul care nu trăiește comunitar nu este vrednic de a se împărtăși cu Hristos, Capul Bisericii și al Trupului Lui, nu Îl are pe Hristos drept Cap și nu este mădular deplin. În Trupul mistic al lui Hristos, toate sunt unite și în comun, nimic nu este străin mădulelor Lui. Diavolul este singurul cu care nu avem nimic în comun. Cu toți oamenii avem în comun o mulțime de lucruri<sup>51</sup>. Dar între creștini, legătura este la fel de strânsă ca între mădule: fiecare este responsabil de armonia comună și de viața întregului trup. Armonia între noi trebuie să fie deplină, nu numai pentru că formăm o Biserică, ci pentru că avem un unic Cap, Care ne adună și ne unește și Care, mai ales, ne face un singur Trup viu și duhovnicesc: „La fel se întâmplă și cu o liră bine acordată, varietatea părților formează un tot armonios de unde rezultă o simfonie încântătoare. Și în acest caz, noi ar trebui să ne unim toți câți suntem pentru a forma un singur cor, într-o armonie desăvârșită. Pentru că noi nu suntem numai o Biserică, nu suntem numai mădulele armonios organizate de un singur cap; noi formăm toți un singur trup. A nu-ți păsa de indiferent care mădular înseamnă a nu-ți păsa de întregul trup care moare”<sup>52</sup>.

Toate sunt la fel de importante, pentru că toate contribuie la plenitudinea și la frumusețea desăvârșită a Trupului lui Hristos. Trupul nu este desăvârșit decât atunci când toate mădulele lui sunt unite; are nevoie de fiecare dintre ele și de toate împreună, fie că este vorba de mână sau de picior, sau de o altă parte de trupului. Iubirea milostivă, frățească nu este exterioară Liturghiei, Euharistiei, nici pur și simplu un apendice în raport cu consacrarea euharistică în sine a Pâinii și Vinului euharistic și nici mai mică în raport cu împărtășania individuală a creștinilor: „Biserica nu este nici un butic în care se topește aur, nici un atelier de făurit monezi, ci o adunare de îngeri solemnă! Vreți să cinstiți Trupul lui Hristos? Nu-l disprețuiți când este gol. Nu-i arătați cinstea, oferindu-i numai veșminte de mătase, și mai mult, nu-l disprețuiți în afara Bisericii, când este pătruns de frig din cauza goliciunii. Cel Care a spus: Acesta este Trupul meu! și Care ne garantează această realitate prin cuvântul Său, Acela a mai spus: „M-ați văzut suferind de foame și nu Mi-ați dat să mănânc”, și „Ceea ce i-ați refuzat unuia dintre săraci, Mi-ați refuzat de fapt Mie”... Să învățăm deci să filosofăm și să-L cinstim pe Hristos în modul în care El vrea. Când vrem să onorăm pe cineva, cea mai plăcută onoare pe care i-o putem aduce este cea pe care acea persoană și-o dorește, nu cea pe care ne-o dorim noi... Cinstiți-L cu acea cinste pe care El Însuși a propovăduit-o, cheltuind averile pentru a-i ajuta pe săraci. Dumnezeu nu are nevoie de calicii de aur, ci de suflete de aur! Prin aceste cuvinte, nu vă interzic să aduceți daruri Bisericii, dar consider că milostenia trebuie să le însoțească și să le precedă. Dacă Dumnezeu acceptă daruri, El primește cu mai multă plăcere milostenia. Darurile aduse Bisericii nu sunt de folos decât donatorului,

<sup>51</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Statui*, Omilia 1, 12, PG 49, 33 b.

<sup>52</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Fapte*, Omilia 24, 43, PG 60, 190 c.

dar ceilalți au de câștigat încă mai mult de la cei care le primesc. În cazul celor dintâi, căutarea onorurilor poate să fie un pretext al cadoului, iar pe de altă parte, totul este filantropie și milostenie. La ce folos să ai o masă plină de cupe de aur în cinstea lui Hristos, când El moare de foame? Ajutați-L mai întâi în sărăcia Lui și abia apoi împodobiți-vă masa cu ce vă va rămâne. Îi veți dărui o cupă de aur, dar nu-I veți da nici măcar o cupă de apă rece! Îi pregătiți masa cu stofe cusute cu aur, dar nu Îi oferiți cu ce să Se îmbrace. Ce avantaje obțineți? Spuneți-mi: dacă văzând un nefericit care nu are suficientă mâncare, în loc să-i potoliți foamea, v-ați mulțumi să-i dați o masă de argint, acest om ar putea să vă fie recunoscător? Nu ar fi mai degrabă indignat? La vederea unei persoane acoperite cu zdrențe și tremurând de frig, i-ați oferi, în loc de o haină, o coloană de aur, spunându-i că dorința voastră este să-l cinstiți astfel. Nu ar spune că vă bateți joc de el și că-l copleșiți cu cele mai grave injurii? Gândiți-vă că e la fel și pentru Hristos. Când Îl vedeți rătăcind, străin, fără adăpost, refuzați să-I oferiți ospitalitate, dar în schimb Îi decorați pavajul (casei Lui), pereții, vârful coloanelor; atârnați lanțuri de aur pe lămpi, dar nu vreți să mergeți să-L vizitați în închisoarea în care este înlănțuit. Vă repet încă o dată: dacă vorbesc astfel, nu este pentru a vă interzice să-L cinstiți la biserică, ci să-L și ajutați în același timp, sau chiar dinainte... În timp ce-L cinstiți în casa lui Dumnezeu, nu-L disprețuiți pe fratele vostru copleșit. Acest templu este mai important decât oricare altul!<sup>53</sup>

Acest text captivant, frumos este pătrunzător prin legătura și continuitatea pe care Sf. Ioan Gură de Aur o eliberează între cuvintele consacării liturgice și judecată, al cărui ultim criteriu este milostivirea. Sunt aceleași cuvinte creatoare ale lui Iisus Hristos, Marele Arhiepiscop și Judecător, care stabilesc o dublă identitate sacramental-liturgică, aceea a Pâinii din Trupul lui Hristos și aceea a Hristosului slăvit de la cei mai mici frați ai Săi. Cu adevărat Hristos ne dăruiește Trupul Său și Sângele Său pentru noi, pentru a ispăși păcatele omenirii, pentru ca să devenim un singur Trup cu El, pentru ca să dobândim

<sup>53</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Matei*, Omilia 50, 3, 4, PG 58, 508 c, 509 b. În mod deosebit creștinul, trăind în conformitate cu Evanghelia, recunoaște că oamenii sunt toți frați între ei, că viața înseamnă o chivernisire a bunurilor primite de la Dumnezeu, pentru care fiecare este responsabil în fața celorlalți, și cine este bogat trebuie să fie, spune sf. Grigorie Teologul, ca și un „împlinitor al poruncilor lui Dumnezeu iubitorul de oameni” (*Omilia 6, despre avariție* PG 32, 1181-1196). Suntem chemați să ne ajutăm și să conlucrăm asemenea membrilor unui Trup (*Epistola* 203, 3). Cine, conform poruncii lui Dumnezeu, vrea să-și iubească aproapele ca pe sine însuși, „nu trebuie să aibă nimic în plus față de ceea ce are aproapele său” (*Omilia la bogat* PG 31, 281 b). Sf. Grigorie Teologul ne amintește că, fiind persoane umane, trebuie să fim solidari unii cu alții. Scrie: „Noi suntem toți una în Domnul (cf. Romani 12,5), bogați și săraci, sclavi și liberi, sănătoși și bolnavi, iar unic este capul de la care provin toate: Iisus Hristos. Și după cum fac membrele unui singur trup, fiecare se ocupă de fiecare, și toți de toți”. Apoi, referindu-se la cei bolnavi și la persoanele aflate în lipsuri și nevoi diverse, încheie: „Aceasta este unica mântuire pentru trupul și sufletul nostru, filantropia față de ei” (*Cuvântarea* 14, 8 PG 35, 868 ab).

și noi logica de a ne dăruî, pentru a exista prin iubire. De fapt, iubirea nu se găsește deja frumoasă și pregătită, ci crește, pentru a spune așa, noi putem să o învățăm treptat practicându-o, în așa fel încât ea să cuprindă tot mai mult toate motivațiile noastre existențiale și să ne deschidă calea pentru o viață corectă. La întrebarea lui Dostoevski: ce frumusețe va salva lumea? Răspunsul este că numai frumusețea atotcuprinzătoare a iubirii lui Dumnezeu.

Unitatea și comuniunea noastră cu Hristos este eclesială, ea nu este altceva decât hristificarea întregii noastre ființe: „Noi și Hristos am devenit una, din moment ce El este capul, iar noi trupul, împreună-moștenitori și împreună-trupești. Suntem un singur trup, din carnea Sa și din oasele Sale, spune El... Din credință am fost constituiți, am fost născuți, am fost asimilați în firea Sa, pentru a ne exprima așa”<sup>54</sup>. Sfântul Ioan pune în evidență această realitate a Trupului mistic al Bisericii lui Hristos. Unitatea dintre noi și El este de asemenea reală, explică el, ca aceea a oaselor și a mușchilor în trupul nostru<sup>55</sup>, dar de ordin duhovnicesc, haric. Trupul mistic al lui Hristos este format de asemenea de Duhul Sfânt la Botez.

## 7. Concluzie

Toate acestea arată că spiritualitatea Sfântului Ioan Gură de Aur este în esență hristocentrică, eclesială și, mai ales, eshatologică. Viața creștinului este întoarsă în totalitate spre revenirea Celui Care vine și Care deja este foarte aproape de noi, fără ca noi să luăm prea des în considerare acest lucru, pentru că fața Lui ne rămâne încă ascunsă. Noi suntem încă într-un timp al așteptării întâlnirii. Suntem chemați să trăim așteptarea și întâlnirea cu Domnul, mai ales în timpul Liturghiei, pământești și cerești în același timp, întru Duhul Sfânt, cu Duhul Sfânt și cu atitudinea aceluia care stă în picioare, în fața lui Dumnezeu.

---

<sup>54</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Evrei*, Omilia 6, 2, PG 63, 56.

<sup>55</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *La Efeseni*, Omilia 20, 3-4, PG 62, 139.